

Sammanfattning

Enligt direktiven omfattar uppdraget att utreda förutsättningarna för *"en svensk yrkesdansarutbildning med inriktning på klassisk dans"*. Utbildningen ska ha sådan kvalitet att eleverna blir anställningsbara i Sverige och internationellt. Utredningen ska belysa om utbildningen håller samma nivå som motsvarande utbildning i andra länder. Om så inte är fallet ska utredningen belysa om resurstilldelningen är tillräcklig eller om eventuella brister har andra orsaker.

Betänkandet inleds med en beskrivning av nu rådande förhållanden och gällande bestämmelser. I tre avsnitt redovisas dels debatten om den svenska dansarutbildningen och synpunkter som framförts direkt till utredningen vid en rad möten och överläggningar, dels de möjligheter och begränsningar som gällande reglering av den kommunala grundskolan och gymnasieskolan skapar för utbildningen inom dansområdet, dels också hur motsvarande utbildning organiserats vid ett antal skolor i andra länder. Sammantagna ger dessa beskrivningar en tydlig bild av bristerna i den svenska utbildningen till yrkesdansare inom klassisk och modern dans, samtidigt som de ger vägledning när det gäller att finna lösningar.

Till bakgrunds- och problembeskrivningen fogas en redovisning dels av arbetsmarknaden för yrkesdansare, dels av sambanden mellan dansarutbildningen och kulturpolitiken.

Inte minst de internationella jämförelserna leder till slutsatsen att dansarutbildningen måste vara en elitutbildning för att bli konkurrenskraftig internationellt. Det innebär, att den gängse principen i svensk skola, att den som antagits till en yrkesutbildning också ska ges stöd att efter sina förutsättningar fullfölja den, inte är rimlig att tillämpa. Endast de elever som vid vissa givna åldrar nått en på förhand angiven färdighetsnivå bör få fortsätta utbildningen. Det måste stå helt klart för både föräldrar och elever, att denna

utbildning endast vänder sig till dem, som har som mål att verka som yrkesdansare på internationell elitnivå.

Detta principiella ställningstagande är vägledande för övriga förslag och bedömningar i betänkandet. Är man inte beredd att godta ett sådant synsätt, återstår alternativet att inte bedriva någon yrkesdansarutbildning i Sverige. I stället kan man köpa utbildningsplatser vid någon eller några ledande institutioner i andra länder för det fåtal svenska ungdomar, som både har intresse av och förutsättningar för att dansa balett på elitnivå. Behovet av dansare inom detta område i Sverige skulle dessutom såväl kvantitativt som kvalitativt kunna tillgodoses genom rekrytering från andra länder. De utbildnings- och kulturpolitiska förlusterna av att avveckla utbildningen i Sverige skulle dock vara kännbara. Utredningen har utgått ifrån att tidigare riksdagsbeslut om att Sverige i huvudsak ska vara självförsörjande på dansare fortfarande ska gälla.

Utredningen har kunnat identifiera några faktorer som i hög grad bidrar till den bristande kvalitén på den svenska dansarutbildningen.

- Dansarutbildningen inordnades 1981 i grundskolan och gymnasieskolan varvid begränsad hänsyn togs till utbildningens särart. De lösningar som valdes var kompromisser på skolans villkor.
- Med 1981 års reform följde ett kommunalt huvudmannaskap, kommunala prioriteringar och därmed stora skillnader mellan utbildningsorterna och anpassning till den kommunala skolenhet där verksamheten bedrivs.
- Resursbrist i förening med skollagens reglering bl.a. av lärartjänster har återverkat negativt på undervisningens kvalitet.

De lösningar som föreslås bygger på tanken att dansarutbildningen ska skiljas ut från grundskolan och gymnasieskolan samt att staten tar över huvudmannaskapet. *Dansarskolan* föreslås bli en ny skolform i det offentliga skolväsendet, som i sin helhet finansieras av staten. Den ska utgöra ett vertikalt integrerat alternativ till grundskolans årskurser 4–9 och gymnasieskolan.

Elever på grundskolenivå ska fullgöra sin skolplikt i dansarskolan och ska väsentligen följa samma kursplaner som gäller i grundskolan. De avvikelser som redan i dag gäller för den förberedande dansutbildningen föreslås bli överförda till dansarskolan. Därutöver föreslås bl.a. att skollåret ska kunna förlängas till högst

240 dagar och att lärarna i dans inte ska omfattas av skollagens föreskrifter om lärare.

Den nya myndighet som ska ansvara för den förberedande dansarutbildningen och yrkesdansarutbildningen föreslås, för att skapa utrymme för undervisning i dans, heta Dansarskolan. Undervisningen avses dock bedrivas under namnet Kungliga Svenska balettskolan.

Yrkesdansarutbildningen på gymnasial nivå ska fokusera på dansen, men alla elever som fullföljer utbildningen ska – liksom i dag – få en teoretisk grund som ger grundläggande högskolebehörighet och möjlighet att läsa motsvarigheten till ett utökat program. De ska få examen från Dansarskolan och förutsätts – mot bakgrund av högskolans uppdrag att validera reell kompetens – bli likabehandlade vid ansökan till högskolan. Även här avses skolåret kunna förlängas och lärarna i dans kunna anställas efter en fri meritvärdering och för viss tid.

Den allmänna värdegrunden i läroplanerna ska gälla även för dansarskolan. Man måste emellertid beakta, att utbildningsmålet och därmed utbildningens innehåll är hårt styrt av en internationell standard. I detta avseende skiljer den sig emellertid inte från en del andra yrkesutbildningar. Även om utbildningen med nödvändighet ofta har mästare/lärling-karaktär, måste respekten för elevens integritet och rättigheter upprätthållas.

Utbildningen vid dansarskolan ska utformas med syfte att utbilda dansare för den klassiska balettrepertoaren och dansare inom modern dans. Eleverna förutses bli verksamma såväl inom de offentliga institutionerna som utanför dessa, i kompanier och fristående grupper, som arbetar med dansen som konstform. Genom utbildningen ska deltagarna få en god grund för fortsatt utveckling också inom andra sceniska dansformer. Utbildningen ska emellertid inte utformas eller dimensioneras med utgångspunkt i behoven av dansare inom t.ex. musikal, operetter och populärmusik. Fokus ska ligga på den klassiska baletten och på modern dans, som har den klassiska tekniken som en väsentlig grund. Utbildningen bör således omfatta såväl klassisk balett som modern dans. Båda inriktningarna ska ha samma vikt utan över- eller underordning. Elevernas förutsättningar, intresse och egna val ska avgöra fördelningen mellan dansformerna av successivt ökande delar av utbildningstiden.

Syftet med utbildningen på grundskolenivå ska vara att erbjuda eleverna utbildning och träning för att grundlägga och utveckla fär-

digheter som behövs för att efter ytterligare utbildning kunna dansa klassisk balett samt modern dans på professionell nivå. Målet med den förberedande dansarutbildningen är att de elever som fullföljer utbildningen ska vara rustade att fortsätta sin dansarutbildning på avancerad yrkesnivå.

Utbildningen på gymnasial nivå har som syfte att erbjuda eleverna en yrkesutbildning i klassisk balett och modern dans. Målet för yrkesdansarutbildningen är att den elev som fullföljer utbildningen ska kunna uppvisa färdigheter inom klassisk balett eller modern dans, som gör att eleven står sig i internationell konkurrens och är anställningsbar.

Inom yrkesutbildningen betonas ofta betydelsen av att tillägna sig yrkeskunnande på en arbetsplats. För dansarutbildningens del innebär detta, att ett nära samarbete med ett eller helst flera danskompanier, som ger eleverna tillfälle att träna och dansa med yrkesverksamma dansare, i hög grad skulle främja progressionen i elevernas yrkeskunnande. Ansvaret för att en svensk yrkesdansarutbildning blir internationellt konkurrenskraftig delas därför av danskompanierna, som måste erbjuda möjligheter till arbetsplatsförlagt lärande för eleverna i dansarskolan. Förslag förs fram om att elever, som är tillräckligt kvalificerade, ska kunna genomföra huvuddelen av den sista årskursen vid Kungliga baletten, vid Cullbergbaletten eller andra ensembler som är intresserade av att medverka.

Mot bakgrund av den begränsade arbetsmarknaden för yrkesdansare inom klassisk och modern dans samt möjligheterna att fylla klasserna med kvalificerade elever föreslås antalet utbildningsplatser på gymnasial nivå minskas från 90 till 66. Antalet utbildningsplatser på grundskolenivå i Stockholm, Göteborg och Piteå föreslås vara oförändrat 280. Avvecklingen av utbildningen i Malmö fullföljs.

Frågorna om behörighet, urval och antagning är centrala för en elitutbildning, men också kontroversiella i den svenska traditionen. Förslagen innebär att elevens lämplighet och färdigheter ska vara utslagsgivande vid urval mellan sökande. Urval väsentligen grundat på uppdansning inför jury ska ske inför antagning till årskurserna 4 och 7 samt vid övergång till yrkesdansarutbildningen på gymnasial nivå. Den föreslagna modellen förutsätter fortlöpande information och återkoppling till elever och föräldrar samt en väl fungerande studierådgivning. Också betydelsen av övriga delar av elevvården betonas, inte minst inom de fysiologiska och medicinska områdena.

Med tanke på de mycket stora krav som utbildningen ställer på eleverna är det väsentligt att kunna rekrytera de barn och ungdomar som har förutsättningar och intresse att utbilda sig till yrkesdansare. Förslag förs fram om uppsökande verksamhet. Ett system för godkännande av och stöd till kommunala och enskilda dansskolor runt om i landet för barn på mellanstadiet föreslås. För att förbättra de sociala villkoren för elever som inte kan bo på hemorten, föreslås att ett elevhem skapas i Stockholm. Vidare föreslås förbättringar av stödet till elever som bor inackorderade eller som har långa resor till utbildningen.

Förslagen innebär kostnadsökningar på en rad punkter. Resurserna för yrkesdansarutbildningen behålls i huvudsak oförändrade trots minskningen med 24 utbildningsplatser, vilket bör skapa utrymme för ytterligare individualisering av utbildningen. Medel beräknas bl.a. för ökad användning av kort- och visstidsanställda lärare, ökad arbetsplatsförläggning av utbildningen, möjlighet till specialisering mot klassisk dans på högstadiet och köp av rättigheter till moderna koreografier. Ett elevhem medför betydande kostnader. Medel har också beräknats för ett mindre kansli för Dansarskolan. Förslagen innebär sammantaget förstärkningar på ca 19 miljoner kronor men också besparingar på ca 13 miljoner kronor som en följd av volymminskningar. Totalt beräknas den nya verksamheten kosta 86,4 miljoner kronor. Reformen föreslås bli finansierad genom en minskning av statsbidraget till kommunerna med 56 miljoner kronor, medel motsvarande det nuvarande statsbidraget (19,2 miljoner kronor) samt 10,8 miljoner kronor som omfördelas inom statsbudgeten.